

bilimname XXXI, 2016/2, 249-274
Geliş Tarihi: 31.08.2016, Yayın Tarihi: 12.12.2016
doi: <http://dx.doi.org/10.21646/bilimname.2016.9>

MANEVİ DESTEK BAĞLAMINDA HZ. PEYGAMBER'İN HASTALARA YAKLAŞIMI

Garip AYDIN^a

Öz

Hastalara yönelik manevi destekler (Spritual Care/Seelsorge) yaklaşık kırk yıldır Avrupa ve Amerika hastanelerinde profesyonel olarak uygulanmaktadır. Bu konuda artan bir ilgi söz konusudur. Literatürde de konuyla ilgili akademik makaleler yayınlanmış ve yayınlanmaya devam etmektedir. Ancak bu uygulamaların Müslüman hastalar için uyarlanması hem batı ülkelerinde hem Müslüman ülkelerde problemlerle karşılaşmıştır. Özellikle yetişmiş eleman ve literatür açısından eksiklikler tespit edilmiştir. Hz. Peygamber'in hastalara vermiş olduğu manevi destekler, binlerce rivayetin içinde saklı birer hazine gibidir. Ancak bu nebevî uygulamaların derlenmesi, yorumlanıp güncel manada anlamlandırılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada Hz. Peygamber'in hastalara yönelik manevi destek olarak nitelendirilebilecek uygulamaları tespit edilmeye çalışılacak, bu bağlamda hastanelerde hastalara yönelik manevi destek vermekle görevli olanlara, uygulamada dinî referans olarak kullanabilecekleri hadisler ön plana çıkarılacaktır.

Anahtar kelimeler: Manevi Destek, Hasta, Hastane, Şifa, Hadis.

Giriş

Toplumda muhtaç kesimlere yönelik manevi destek ihtiyacı son dönemlerde yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya çıkarılmaktadır. Özellikle afetler, ölümler, depresyonlar, boşanmalar, mahkûmiyetler, yaşlılık ve çeşitli hastalıkların yaşandığı durumlarda dinin bunlara yönelik rahatlatıcı, teskin ve teselli edici önerilerine her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum, Diyanet İşleri Başkanlığınca organize edilen IV. Din Şûrası'nda vurgulanmış¹ ayrıca Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu 2009 Özürlüler Raporu'nda bu konuda bir ihtiyacın hissedildiği ve model

^a Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı, g_aydin038@hotmail.com

¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, IV. Din Şûrası, 12-16 Ekim, Ankara, 2009.

çalışmalara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.²Son dönemlerde yapılan birçok bilimsel çalışmalar ve araştırmalar göstermektedir ki, hastanelerde, huzurevlerinde, kimsesiz çocuk yuvalarında, hapishanelerde vs. uygulanan manevi destek uygulamalarının, kişilerin hem maddi hem de ruhî hayatlarına çok büyük katkıları olmaktadır.³

Hastalara yönelik manevi destek konusuyla ilgili Templeton Vakfı'nın desteğiyle Amerika'da sayılamayacak kadar makaleler yayınlanmıştır.⁴ Avrupa'nın birçok ülkesinde hastalara yönelik manevi destekler yıllardır uygulanmaktadır. Almanya'da Hristiyan hastalara yönelik manevi desteklerin geçmişi uzun dönemlere dayanmakla birlikte, profesyonel anlamda 1970'lerden sonra başlamıştır. Müslüman hastalara yönelik uygulamaların geçmişi ise 20 yıl öncesine dayanmakla birlikte, sertifika veren eğitim enstitüleri kurulmuş, konuyla ilgili eserler telif edilmiştir.⁵

Hastanelerde hastalara yönelik manevi destek uygulaması 1995'de Türkiye'de resmen uygulanmaya başlanmış ancak kısa bir süre içerisinde 1996'da çeşitli sebeplerden yürürlükten kaldırılmıştır. Nurullah Altaş, bununla ilgili önemli bir makale yayınlamıştır.⁶ Daha sonraki dönemlerde Ali Seyyar konuyla ilgili eserler yazmış ve "Manevi Bakım" adlı internet sitesi kurmuştur. Ayrıca "*Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevi Bakım*" adlı eseriyle Manevi sosyal hizmetlerin mahiyet ve esaslarını belirlemeye çalışmış, kavram ilişkileri ve maneviyatın bilimsel çerçevesini oluşturmaya çalışmıştır.⁷ Arif Korkmaz, "*Hastanede Dinî Hayat*" adlı çalışmasında, hastanedeki dinî hayatın ana unsurlarını ortaya koymaya, konuyu tarihî ve teorik olarak temellendirmeye çalışmıştır.⁸ Üzeyir Ok, I. Din Hizmetleri Sempozyumu'nda, "İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi" adlı bir bildiri sunmuştur.⁹ Ömer Faruk Söylev, Türkiye'de Dini

² T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu, Sayı, 5, Ankara, 2009, s. 175.

³ Geniş bilgi için bkz. Tarhan, Nevzat, *İnanç Psikolojisi*, Timaş Yay., İstanbul, 2009, s. 51.

⁴ Geniş bilgi için bkz. Harrington, Anne, "*God and Health, What More is There to Say?*", Templeton Foundation Press, Philadelphia, 2014, s. 2. (Bu makale tarafımızdan tercüme edilmiş, henüz yayınlanmamıştır.)

⁵ Geniş bilgi için bkz. Aydın, Garip, *Hadislerde Hastalara Yönelik Manevi Destekler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta, 2015, s. 52-55.

⁶ Altaş, Nurullah, *Hastanelerde Dinî Danışmanlık Hizmetleri*, (Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Deneysel Araştırma, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt, XXXIX, Sayı, 1, Ankara-1999, s. 599-659.

⁷ Seyyar, Ali, *Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevi Bakım*, Rağbet Yay., İstanbul, 2010.

⁸ Korkmaz, Arif, *Hastanede Dini Hayat: Teorik Çerçeve*, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı, 29, Konya-2010, s. 283-311.

⁹ Ok, Üzeyir, *İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi*, I. Din Hizmetleri Sempozyumu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2007.

Danışma ve Rehberliğin imkân ve yöntemlerini araştıran bir doktora tezi hazırlamıştır.¹⁰ Turgay Şirin, *Dini Danışmanlık ve Rehberlik İhsan Modeli* adlı eserinde yeni bir yöntem denemesi yapmıştır.¹¹ Hasan Mollaoğlu, Amerika'da uygulanan manevi destek uygulamalarını da içeren yüksek lisans tezi hazırlamıştır.¹²

Ankara İlahiyat Fakültesinde Öznur Özdoğan öncülüğünde yüksek lisans ve doktora dersleri verilmektedir. Manevi-psikolojik danışmanlık alanlarını tüm yönleriyle incelemek amaçlı kurulan Balıkesir Üniversitesine bağlı "Manevi-Psikolojik Araştırma Merkezi" ve bu çalışmanın içinde bulunan Mustafa Koç'un yurtdışında tamamladığı manevi danışmanlık projesi ayrıca zikredilmelidir.

Manevi destekle ilgili çalışmalara ve konuyla ilgili uygulama yapanlara bir kaynak olması ve yeni bir yöntem denemesi amacıyla "Hadislerde Hastalara Yönelik Manevi Destekler" adlı doktora tezi tarafımızdan tamamlanmıştır. Önemine binaen bu tezden kısaca bahsetmeyi gerekli görüyoruz. Mezkûr çalışmada, günümüz hasta psikolojisi, hastaları kaygılandıran, onlara stres ve bunalım yaşatan hususlar esas alınarak hadislerin bu kesimlere yönelik telkin ve tesellileri araştırılmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber'in hastalara yaklaşımında izlemiş olduğu metotların neler olduğunun belirlenmesi, ziyaretlerinde sergilediği fiilî ve sözlü tutumun günümüze tuttuğu ışıkları tespit etmek tezin amaçları arasında olmuştur. Hadislerin çeşitli varyantlarını, bağlamını, sıhhat derecelerini ve şerhlerdeki yorumlarını kısaca tahlil etmekle birlikte bunların günümüzde uygulanabilirliğini araştırmak, daha sonraki dönemlerde yazılan İslami eserlerde konuyla ilgili bağlantıları ortaya çıkarmak ayrıca bunların varsa İslam ahlak felsefesiyle ilişkilerini belirlemek bu tezin hedefleri arasında olmuştur. Psikoloji ve Psikiyatrinin en önemli açmazlarından biri olan hastanın ruhsal olarak iyileştiğinin nasıl tespit edileceği problemine bu tezde çözümler getirilmeye çalışılmıştır. Bazı hastanelerdeki uygulamalar da göz önüne alınarak, modern psikolojinin aciz kaldığı hasta problemlerinde Hz. Peygamber'in asırlar evvelinden getirdiği çözümler zikredilmiş, günümüz hasta psikolojisinden hareketle hastaların ruhsal dünyalarına sunmuş

¹⁰ Söylev, Ömer Faruk, Türkiye'de Dini Danışma ve Rehberlik -Alanları, İmkânları ve Yöntemleri- (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği), Bursa-2014 (Basılmamış Doktora Tezi)

¹¹ Şirin, Turgay, *Dini Danışma ve Rehberlik İhsan Modeli Manevi Danışmanlık*, MİM Akademi Yay. İstanbul, 2014.

¹² Mollaoğlu, Hasan, Hastane Hizmetleri Bağlamında Manevi Bakım ve New York Healthcare Chaplaincy Örneği, Ankara- 2013. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

olduğu teselliler hadislerde araştırılmış ve Hz. Peygamberin hastalara yönelik manevi destekleri sistematik olarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu makalede Hz. Peygamber'in hastalara yönelik yaklaşımı 'psikolojik manevi destekler' olarak nitelendirilebilecek bir sınırlamayla sunulacak, inanç ve ibadetle ilgili manevi desteklere ve diğer başlıklara ise başka çalışmalarda değinilecektir. Bu bölümdeki hadis-i şerifler incelendiğinde, Hz. Peygamber'in hastalara uyguladığı 'psikolojik' manevi desteğin üç aşamalı olduğu görülecektir. İlk aşamada, karşıdaki muhatabının psikolojik durumunu, "dinleme" yöntemiyle tahlil etmiş, ikinci aşamada, hastanın psikolojik durumuna uygun olarak, ona "konuşarak" moral vermiş, üçüncü aşamada ise hastayı yeni bir bakış açısına yönlendirmiştir. Bu yöntem de "tasavvur oluşturma" diyebiliriz. Bu bağlamda makalenin girişten sonraki bölümünde, Hz. Peygamber'in hastaları anlama ve dinleme yöntemi, üçüncü bölümünde hastaları tesellisi ve motivasyonu, dördüncü bölümde, hastaları yönlendirme konusundaki uygulamaları irdelenecek, son bölümde ise genel değerlendirmelere yer verilecektir.

A. Hz. Peygamber'in Hastaları Anlama ve Dinleme Yöntemi

Hastaların içinde yaşamış oldukları duygu, korku ve heyecanları ifade edememeleri ruhsal rahatsızlıkları tetikleyebilmektedir. Buna "alekstimi" denmektedir. Bu kavram, duygularını tanıma ve tanımlama zorluğu çeken, içsel yaşamları boş olan kimseleri tarif etmektedir. Bu kimselerin en büyük özellikleri hayatı mekanik bir tarzda yaşamaları ve maneviyattan yoksun olmalarıdır. Görünürde çevre ile çok uyumludurlar ancak bunlar "yalancı normallik"tir. Alekstimi hastalığı kanser gibi ağır bedensel hastalığı olan kişilerde de ortaya çıkabilmektedir.¹³ Kanseri yaşayan insanların öz yaşam hikâyelerinde ortak noktaları, bu insanların çok iyi insanlar olmasına rağmen kendilerini ifade etmekte zorluklar yaşamalarıdır.¹⁴

Psikiyatri ve psikoterapilerin önemli tedavi aşamalarından biri, hastayı dinlemektir. Özellikle psikanaliz yaklaşımın temeli dinlemeye dayanır. Çünkü Freud'a (ö.1939) göre kişinin, geçmişte yaşadıkları, geleceğini şekillendirmektedir.¹⁵ Bu açıdan "Psikanaliz Yöntem," bilinçaltında gizli kalmış duygu ve düşünceleri bilince çıkararak, davranış bozukluklarını gidermeyi amaçlamaktadır.¹⁶ Psikanaliz yöntemin artıları,

¹³ Sayar, Kemal, *Hüzün Hastalığı*, İz Yay. İstanbul, 1995, s. 13-14.

¹⁴ Özdoğan, Öznur, http://www.dailymotion.com/video/xn2ipe_server-vakfi-carsamba-sohbetleri-doc-dr-oznur-ozdogan_tech<29.07.2014>

¹⁵ Sayar, Kemal-Mehmet Dinç, *Psikolojiye Giriş*, DEM Yay. İstanbul, 2013, s. 98-102.

¹⁶ <http://www.psikiyatr.com/other/freudvepsikanaliz.pdf<15.11.2014>>

eksikleri, hataları, doğruları yıllardır tartışılmaktadır. Ancak bu, yöntemlerin hepsinin yanlış ve kullanılmaz olduğu manasına gelmemektedir. Mezkûr yöntemin başarılarından biri, hastayı dinlemesi ve geçmişte yaşamış olduğu sıkıntıları ortaya çıkarma düşüncesidir. Freud'dan asırlar önce vefat eden Mevlana (ö. 672/1273), insanın ruhsal dünyasının dokuz yüz katlı çok derin bir deniz olduğunu, gönlünde bir sıkıntı varsa köke inilmesi gerektiğini, bunun bir sebebi olduğunu söylemiştir. Ona göre dertlinin hikâyesini can kulağıyla dinlemek zekâttır, zira bu dinleyişle o, nefes alır.¹⁷ Hadislerde, hastalara yönelik manevi destekler çerçevesinde dikkat çeken metotlardan biri Hz. Peygamber'in hastaları dinlemesidir. Bunlardan bir kaçını burada nakledeyim.

Henek harbinde kolundan yaralanan Sa'd b. Muaz için Hz. Peygamber mescidin yanında onu rahat ziyaret edebilmek için özel çadır yaptırmıştı. Onun tedavisiyle Rufeyde isimli bir hasta bakıcı kadın ilgileniyordu.¹⁸ Hz. Peygamber, Sa'd'a (akşam) uğradığı zaman ona, "Nasıl akşamladın?" diye sorardı. Sabah uğradığı zaman, "Nasıl sabahladın?" diye sorar, o da ona durumundan haber verirdi.¹⁹ İbn Sa'd'ın (ö. 230/845), naklettiği habere göre Sa'd b. Muaz, kavminin kendisine naklettiği ve onu rahatsız eden haberleri, Hz. Peygamber'e anlatırdı.²⁰ Bu rivayette, Hz. Peygamber'in bir hasta bakıcı gibi sabah akşam hastalarla ilgilendiğini ve onların gündüz ve geceleri nasıl geçirdiğini sorarak bir sıkıntıları olup olmadığını öğrendiği görülmektedir. Hastaya maddi-manevi ihtiyaçlarının sorulması, onun bir an önce sağlığa kavuşması açısından önemlidir.

Hz. Peygamber, bazı ziyaretlerinde hastaya "Hastalığınız nasıl?" diye sorardı.²¹ Hz. Ebu Bekir, kızı Hz. Aişe'yi ziyaretinde yanaklarından öpmesi ve "Nasıl kızım?" demesi²² hastanın hâlini sormak ve onu dinlemek açısından önemlidir. Sahabilerin hasta ziyaretlerinde "Nasıl sabahladın?" sorusunu

¹⁷ Mevlânâ Celaleddin Rûmî, *Mesnevî-i Şerif*, çev. Süleyman, Nahîfî, Timaş, Yay. İstanbul, 2007, III, 280, 283, 306.

¹⁸ Hz. Peygamber'in, hasta tedavileri için mescidinin yanına yaptırdığı bu çadırın adı 'Rufeyde Çadırı' idi. Bu ismi, kendini yaralı müslümanların hizmetine vermiş Rufeyde isimli sahabe kadından almıştı. Taberî, Ebî Cafer Muhammed b. Cerir, *Camîu'l-Beyan an Te'vili Âyi'l-Kur'an*, (thk. Ahmed Muhammed Şakir), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 2000, XX, 246.

¹⁹ Buharî, *el-Edebü'l-Müfred*, (thk. Muhammed Fuad Abdalbaki), Daru'l-Beşâiri'l-İslamiyye, Beyrut, 1989, s. 385.

²⁰ İbn Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, Daru Sadr, Beyrut, ts. III, 428.

²¹ Buharî, Şehâdet, 15 (II, 942); Megâzî, 32 (IV, 1517); Müslim, Tevbe, 10 (VIII, 112); İbn Hibbân, Sahih, X, 13; Ahmed, VI, 194.

²² Buharî, Fadailü's-Sahabe, 74 (III, 1426); Ebû Davud, Edep, 159 (IV, 524); Taberanî, el-Mucemül-Kebir, XXIII, 183.

sordukları başka rivayetlerde de nakledilmektedir.²³ Mekke'den Medine'ye hicret edildiği zaman birçok sahabe oranın havasına alışmamış ve hasta olmuştu. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Bilal'in de bu dönemde hasta olduğu ve Hz. Aişe'nin onları ziyaret ettiğinde onlara "Nasılsınız?" diye sorması ve bunun üzerine onların, Hz. Aişe'ye Mekke'ye hasreti anlatan şiir okuduğu nakledilmiştir.²⁴ Münavî (ö. 1031/1622), hastaya, "Nasıl sabahladın?" yahut "Nasıl akşamladın?" sorusunun, onu rahatlatmak ve ona nefes aldirmek için yapıldığını söylemiştir.²⁵

Hasta ziyaretlerinin kısa tutulmasının faziletlerini anlatan rivayetlerle²⁶ yukarıda zikredilen rivayetler birbirlerine zıt gibi görülebilir. Çünkü hastaya, nasıl sabahladın yahut nasıl akşamladın diye sorulduğu zaman o, saatlerce konuşabilir. Ancak burada ölçüyü ayarlayacak olan hasta ziyaretini gerçekleştirecek kişidir. Eğer hasta yorgun, dinlenmesi gereken biri ise, onu sadece ziyaret edip geçmiş olsun dilekleri ve dualarla ayrılmalıdır. Ancak hasta psikolojik olarak bunalımlar içerisinde ise ayrıca yanında fazlaca durmanın doktorlar tarafından sakıncası olmadığı söylenmişse, hasta olan kişi, düzenli olarak ziyaret edilmeli, dertleri dinlenmeli ve hasta zihinsel-psikolojik olarak rahatlatılmalıdır. Özellikle problemin ahlaki zaafardan²⁷ hangileri ile irtibatlı olduğu belirlendikten sonra çözüm için adımlar atılmalıdır.

Çünkü hastanın içinde yaşadığı dünyaya giriş yapmak onu dinlemekle başlayacaktır. Bazen dinleme, sorunu çözmeden daha büyük anlam ifade eder. Bazıları, sorunlarının çözülmesini değil, kendilerinin dinlenilmesini ve anlaşılmasını isterler. Hastayı dinlemek ve ihtiyaca göre tavsiyelerde bulunmak ona manevi bir destek verecektir.

B. Hz. Peygamber'in Hastaları Tesellisi ve Moral Vermesi

1. Güzel Sözlerle Teselli

Her türlü hastalığın tedavisinde, gerek hasta gerek hekim açısından önem taşıyan hususların başında şüphesiz ki, "Hastanın maneviyatını

²³ Ahmed, IV, 123, eserin muhakkiki Şuayb el-Arnâvud, hadis için, 'sahih liğayrihi', isnadı için 'zayıf' demiştir; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebir, I, 62; III, 92; VII, 279.

²⁴ Buhârî, Merdâ, 8 (V, 2141); 22 (V, 2148); Fedâilü's-Sahabe, 75 (III, 1428); Neseî, Tıb, 10 (IV, 354); Ahmed, VI, 221; Malik, Cami, 6 (V, 1310); İbn Hibbân, Sahih, IX, 40.

²⁵ Münavî, Muhammed Abdür-rauf, *Feyzu'l-Kadir Şerhu'l-Camiu's-Sağir min Ehâdisi'l-Beşiri'n-Nezir*, VI, 15, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009.

²⁶ Abdurrazzak, Musannef, III, 594; (Tavus, babasından 'mevkûf' olarak nakletmiştir); Beyhakî, Şuabü'l-İman, VI, 543; VI, 542 (Bu rivayet 'merfû' olarak nakledilmiştir.)

²⁷ Burada zikredilen ahkai zaafarla ilgili geniş bilgi için bkz. Aydın, Hadislerde Hastalara Yönelik Manevi Destekler, s. 15-30.

güçlendirme ve moralini yükseltme" gelmektedir.²⁸ İbn Sina (ö.458/1037), ruhî hastalıkların, telkin ve sözlerle tedavi ederek bugünkü modern psikiyatrinin kurucusu olmuştur.²⁹ Son dönemlerde kabul edilmektedir ki, kanser hastalığı ile savaşmanın en etkin yollarından ikisi erken teşhis ve moraldir.³⁰ Almanya'da manevi destek uygulamalarında (İslamische Seelsorge) ana enstrüman söz-kelamdır. En iyi söz de şüphesiz Kelamullah'tır.³¹ Yıllar boyunca kelimelerin su üzerindeki etkisini araştıran Japon bilim adamı Masaru Emoto'nun, sözlerin su kristallerinde meydana getirdiği değişikliklerin bilimsel kanıtları, dünyada çok büyük yankı uyandırmıştır.³² Modern Psikolojide, hastalıkların tedavisinde telkinin etkisi incelenmiş ve bu hastalıkların telkinle daha hızlı tedavi edilebileceği, bilimsel yayınlarda da ifade edilmeye başlanmıştır.³³

Hz. Peygamber arkadaşlarından birinin hasta olduğunu duyunca mutlaka onu ziyaret etmeye çalışır ve öncelikle hastanın kaygılarını giderir ve önemli bir şey yok derdi. Daha sonra bu hastalığın o kimse için, Allah'ın izniyle (maddi-manevi) temizleyici olduğunu söylerdi.³⁴ İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre, (çölde yaşayan) bir bedevî (أعرابي) hastalanmıştı. Hz. Peygamber hasta ziyareti için onun yanına girdi ve ona, "Önemli bir şey yok! (لا بأس), Allah'ın izniyle (maddi-manevi) tertemiz olacaksın!" dedi.³⁵ Beyhakî (ö. 458/1066), bu tür sözlerle hastayı teselli etmenin müstehab oluşuna dair bab başlığı altında mezkûr rivayeti zikretmiştir.³⁶

Yukarıda geçen rivayetin, "Hastalığınız günahlarınıza keffaret olacak!" şeklinde tercüme edilmesi hastaya olumsuz duygular verebilir. Bu sebeple hasta ziyaretlerinde, "Hastalığınız günahlarınıza keffaret olacak!" sözünü, "Sen çok günah işledin, onların cezasını çekiyorsun!" anlamında anlayan

²⁸ Hökelekli, Hayatî, *Din Psikolojisi*, TDV. Yay. Ankara, 2008, s. 232.

²⁹ Durusoy, Ali, 'İbn Sina' md., *DİA*, XX, 335.

³⁰ http://blog.milliyet.com.tr/Keskelerin_aczi_ve_kanserle_dans/Blog/?BlogNo=446721&ref=milliyet_anasayfa<30.01.2014>

³¹ Cimsit, Mustafa, *İslamische Seelsorge-Eine Theologische Begriffsbestimmung, İslamische Seelsorge Zwischen Herkunft und Zukunft*, Peterlang, Frankfurt, 2013, s. 16.

³² Emoto, Masaru, *Sudaki Mucize (The Miracle of Water)* s. 13, çev. Savaş Şenel, Arıtan Yay., İstanbul, 2009.

³³ Kahya, Hasan, *Histeri (X)*, *Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni*, S., 4, Erzurum, 1975, s. 416.

³⁴ Buharî, Merdâ, 10 (V, 2141). Hz. Peygamber'in bu sözü adet hâlinde söylediği 'Kâne' (كان) kalıbından anlaşılmaktadır.

³⁵ Buharî, Merdâ, 10 (V, 2141), 14 (V, 2143); el-Edebü'l-Müfred, s. 186; Neseî, Tıb, 13 (IV, 356); İbn Hibbân, Sahih, VII, 225; Taberanî, el-Mu'cemü'l-Kebir, XI, 342; Beyhakî, Şuabü'l-İman, XI, 424.

³⁶ Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, III, 382.

hastalar olabilmektedir. Hz. Peygamber, hastalığın günahlara keffaret olacağını, bazı istisnalar hariç, hasta ziyaretlerinde değil, genel sohbetlerinde söylemiştir.³⁷ Bir de kendi hastalığında söylemiştir³⁸ ki, bu onun üstün tevazuunu göstermektedir. Bu sebeple hastalığın, günahlara keffaret olduğu ile ilgili rivayetler hastalara özel olarak değil, genel sohbetlerde ve grup terapilerinde söylenebilir.

Hastanın yanına giren kimselerin güzel düşünme ve hayır konuşma konusunda daha ciddi olmaları için Hz. Peygamber uyarmıştır. Çünkü meleklerin, onların konuşmalarına “Âmin!” diyeceklerini bildirmiştir.³⁹ Başka bir rivayette yeni ölmüş kimsenin yanında hayır konuşulması tavsiye edilmiş, meleklerin onların konuşmalarına “Âmin!” diyecekleri haber verilmiştir.⁴⁰ Bu, hastanın ve yakınlarının yaptıkları dua yahut bedduaya meleklerin “Âmin!” demesi manasınadır.⁴¹ Aynî, meleklerin muvafakat ettikleri duanın mutlaka kabul olacağını söylemiştir.⁴² Nevevî, burada, meleklerin huzurunda hayır söz söylemeye, istiğfara ve Allah’ın lütfunu talep etmeye, acıları hafifletmeyi istemeye davet olduğunu söylemiştir.⁴³ Mübarekfurî, “Eğer kişi, hasta ise Allah’ım! Ona şifa ver diye dua etmesi, eğer öldüyse Allah’ım, onu affet!” diye dua edilmesinin emredildiğini söylemiştir.⁴⁴

Hz. Peygamber prensip olarak olumsuz konuşmaktan, ümitsizlikten, kötü zanlar içinde olmaktan hoşlanmamıştır. Aksine, güzel sözler konuşmayı, ümit var olmayı ve işleri hayra yormayı sevmiştir. Hz. Enes’ten nakledilen bir rivayette Nebi (s), “Uğursuzluk yoktur. Ama fa’l (الْفأل) hoşuma gider dedi.

³⁷ Bkz. Buharî, Merdâ, 1 (V, 2137).

³⁸ Buharî, Merdâ, 2-3 (V, 2138-39).

³⁹ Müslim, Cenâiz, 3 (III, 38); Tirmizî, Cenâiz, 7 (III, 307); Nesefî, Cenâiz, 3 (IV, 4); İbn Mâce, Cenâiz, 4 (I, 465); Ahmed, VI, 291, 322; Ebû Ya’lâ el-Mevsilî, Müsned, XII, 400; İbn Ebî Şeybe, Musannef, III, 236; Abdurrezzak, Musannef, III, 393; Taberanî, el-Mu’cemü’l-Kebir, XXIII, 393; Hâkim, Müstedrek, IV, 17.

⁴⁰ Müslim, Cenâiz, 4 (III, 38); Ebû Davud, Cenâiz, 19 (III, 158); İbn Mâce, Cenâiz, 4 (I, 465); Ahmed, VI, 291, 297; Ebû Ya’lâ el-Mevsilî, Müsned, XII, 400; İbn Ebî Şeybe, Musannef, III, 236; Abdurrezzak, Musannef, III, 393; Taberanî, el-Mu’cemü’l-Kebir, XXIII, 314; el-Mu’cemu’s-Sağir, I, 377.

⁴¹ Mübarekfurî, Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim, *Tuhfetü’l-Ahvezî*, Darü’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut, tsz. IV, 46.

⁴² Aynî, Bedruddîn Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed, *Şerhu Sünen-i Ebî Davud*, (thk. Halid b. İbrahim el-Mısrî), Mektebetü’r-Rüşd, Riyad, 1999, VI, 33.

⁴³ Nevevî, Muhyiddin Ebu Zekeriya, Minhâc *Şerhu Sahihi Müslim b. el-Haccâc*, Darü İhyâu’t-Türasî’l-Arabi, Beyrut, 2010, VI, 222.

⁴⁴ Mübarekfurî, Ebu’l-Hasan Ubeydullah b. Muhammed Abdü’s-Selam *Mir’atü’l-Mefatih Camiatü Şerhu Mişkati’l-Mesâbih*, Camiatü’s-Selefiyye, Hindistan, 1984, V, 309.

Sahabiler, 'Fa'l nedir?' diye sorunca, 'Güzel sözdür!' (الكلمة الحسنة) buyurmuşlardır.⁴⁵ Kişinin aklına uğursuzluk inancı gibi olumsuz duygu ve düşünceler geldiği zaman hemen Allah'a sığınmalı ve "Allah'ım! Senin hayrından başka hayır yoktur, senin takdirinden başka takdir, senden başka ilah yoktur." demelidir.⁴⁶ Çünkü vehimlerle insanın aklına cinnet bile gelir. Kötüye yorma, bir şey yokken insanı boş yere hasta eder.⁴⁷ Çünkü insanoğlu, sözün etkisine açık olarak yaratılmıştır. İnsan, bir söz ile sevinç ve sürura kapılabildiği gibi aynı şekilde bir söz ile psikolojik olarak büyük yıkıntılar yaşayabilmektedir.

Bu sebeple olsa gerek Hz. Peygamber, hadislerinde güzel sözü sadakaya benzetmiştir.⁴⁸ Çünkü muhtaç olan birine sadaka verildiği zaman o kimse, onunla çok mesrur olur. Aynı şekilde ruhsal olarak muhtaç bir kimseye söylenilecek güzel bir söz, onun kalbinin ferahlık duymasına vesile olur. Bu sebeple Hz. Peygamber, güzel sözü sadaka vermekle eşit tutmuştur.⁴⁹ Sadakanın kişiyi cehennem ateşinden koruyacağı ile ilgili rivayetlerin ardından, sadaka verecek birşey bulunmadığı zaman güzel bir sözün söylenmesinin tavsiye edilmesi,⁵⁰ sadaka ile güzel söz arasındaki ilişkiye dikkat çekmek içindir. Münavî, güzel sözün zikir, dua, selam ve sena olabileceği gibi, kalpleri imar ve telif olacağını da söylemiştir.⁵¹

Bu rivayetler ışığında yapılacak manevi destek uygulamasında, hastaların manevi ihtiyaçları en doğru şekilde tespit edildikten sonra onlara en uygun manevi telkinler yapılmalı, güzel sözlerle moralleri yükseltilmelidir. Ancak söylenilecek sözün muhatabı, zamanı ve mekânı doğru tespit edilmelidir. Süt içecek kimseye yemek verilmeyeceği gibi inanç problemleri olan hastaya ibadet anlatılmaz. Kişilerin zihin dünyasındaki problemler tespit edilmeden hastaya yapılacak sabır ve takva tavsiyeleri de

⁴⁵ Buharî, Tıb, 43 (V, 2171); 53 (V, 2178); el-Edebü'l-Müfred, s. 315; Müslim, Selam, 34 (VII, 33); Ebû Davud, Tıb, 24 (IV, 26); Tirmizî, Siyer, 47 (IV, 161); Ahmed, II, 387; III, 130; EbûYa'lâ el-Mevsilî, Müsned, V, 251; Bezzâr, Müsned, II, 338; Tayalisi, Müsned, I, 265.

⁴⁶ Ahmed, II, 220, eserin muhakkiki Şuayb el-Arnâvud, 'isnadı hasen' demiştir; Diğer rivayetlerde farklı nakledilmiştir; 'Allah'ım! İyilikte kötülük de sendendir. Senden başka güç sahibi yoktur.' Ebû Davud, Tıb, 24 (IV, 27); İbn Ebî Şeybe, Musannef, X, 335; Abdurrezzak, Musannef, X, 406.

⁴⁷ Mevlânâ, Mesnevî-i Şerif, III, 312-314.

⁴⁸ Buharî, Cihad, 71 (III, 1059); 126 (III, 1090); Müslim, Zekât, 17 (III, 83); İbn Huzeyme, Sahih, II, 374; Ahmed, II, 350.

⁴⁹ İbn Battal, Ebu'l-Hasan Ali b. Halef b. Abdulmelik, Şerhu Sahihi Buhari, IX, 225, (thk. Yasir b. İbrahim), Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 2003.

⁵⁰ Buharî, Rikâk, 49; 51 (V, 2395; V, 2400); Müslim, Zekât, 21 (III, 86); Darimî, Zekât, 24 (I, 478); Ahmed, IV, 256; İbn Hibban, Sahih, II, 220.

⁵¹ Münavî, Feyzu'l-Kadir, V, 28.

olumsuz bir etki yapabilecektir. Ayrıca anlamsız tartışmalar ve muğlak ifadeler, hastalara fayda yerine zarar verebilir. Bu sebeple bir sonraki başlıkta üzerinde durulacağı üzere, telkin ve tavsiyelerde hastanın psikolojik durumunu göz önünde bulundurmak büyük önem arz etmektedir.

2. Psikolojik Duruma Göre Yaklaşım

Her hastanın psikolojik durumu, inanç dünyası farklı olabilir. Bu sebeple sizin iyi niyetle söylediğiniz bazı güzel sözler yanlış anlaşılabilir. Bu durumda hastanın üzerine gidilmemeli ve "Sizin söylediğiniz gibi olsun!" demelidir. Manevi desteğin öncelikli hedefi hastanın moral ve motivasyonunu yükseltmek ve ona ümit aşılıyarak maddi tedavisine katkı sağlamaktır. Aksi takdirde hastaya manevi destek yerine tersi bir durum söz konusu olabilir. Bu sebeple manevi destek sadece onu isteyen kimselere uygulanmalıdır.

"Resulullah (s) bir adamın yanına hasta ziyareti yapmak üzere girmiş ve ona, 'Hastalığınız zararsız, iyi olacaksınız inşallah!' demişti. Bunun üzerine o adam, 'Hayır! (senin dediğin gibi değil) Bu hastalık bir hummadır ki, ihtiyar bir adamı kabre götürünceye kadar kasıp, kavurur. Bunun üzerine Hz. Peygamber, 'Öyle ise evet' (Ne yapalım senin dediğin gibi olsun!)' buyurdu."⁵²

İbn Battal, bu rivayetin şerhinde, hasta ziyaretinde hastaya en güzel şekilde cevap verilmesi gerektiğini, hasta, olumsuz bir şey söylese misliyle cevap verilmemesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca hasta ziyaretinde ayırım yapılmayacağını, bütün herkesin ziyaret edilmesi gerektiğini söylemiştir. Nitekim Kur'an'da bedevilerin (الأعراب) cehaletleri haber verildiği⁵³ hâlde Hz. Peygamber onları ziyaret etmiştir. Hz. Peygamber bu ziyaretinde hastaya güzel sözler söylemesine rağmen onun verdiği tepki bunu göstermektedir.⁵⁴ Aynı şekilde, "Kötülüğü en güzel şekilde uzaklaştır."⁵⁵ Ayetini, İbn Battal, güzel söz ve güzel fiil olarak yorumlamıştır.⁵⁶ Taberanî'de geçen rivayette, bedevî ertesi güne ulaşmadan ölmüştür.⁵⁷ Aynî, Hz. Peygamber'in "Peki, öyle

⁵² Buharî, Merdâ, 10 (V, 2141), Menâkıb, 22 (III, 1324); Tevhid, 31 (VI, 2717), el-Edebü'l-Müfred, s. 186; Neseî, Tıb, 13 (IV, 356) İbn Hibbân, Sahih, VII, 225; Taberanî, el-Mu'cemü'l-Kebir, XI, 342.

⁵³ Tevbe, 9/97.

⁵⁴ İbn Battal, Şerhu Sahih-i Buharî, IX, 379, 382.

⁵⁵ Fussilet, 41/34.

⁵⁶ İbn Battal, Şerhu Sahih-i Buharî, IX, 225.

⁵⁷ Taberanî, el-Mu'cemü'l-Kebir, VII, 306; Heysemî bu rivayeti yapanları tanımadığını söylemiştir, Bkz. Heysemî, Nureddin Ali Ebî Bekir, *Mecmâu'z-Zevâid ve Menbâu'l-Fevâid*, I, 203. Darü'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, t.y.

olsun!" sözünün üzerine bedevinin ölmesini, onun mucizelerinden olduğunu söylemiştir.⁵⁸

Biri için faydalı olan bir söz başkası için zararlı olabilir.⁵⁹ Bu sebeple herkes her söze aynı tepkiyi vermez. Örneğin, kabir başında ağlamakta olan bir kadının yanına uğrayan Peygamberimiz (s), "Allah'tan kork ve sabret!" (اتقي الله واصبري) deyince, onu tanımayan kadın, "Git başımdan, sen benim musibetimi yaşamadın!" karşılığını vermiştir. Daha sonra onun Allah'ın elçisi olduğu kendisine söylenince büyük bir üzüntüyle kendisinden özür dileyen kadına Hz. Peygamber "Sabır, musibetin ilk darbesinde (başa geldiği ilk anda) yapılandır!" demiştir.⁶⁰

Burada kadın, Hz. Peygamber'e olumsuz bir cevap verdiği hâlde Hz. Peygamber ona hiçbir şey dememiştir. Sakinleştikten sonra gerekenleri söylemiştir. Bu sebeple "Manevi Destek Uzmanı" olan kimse, hastaların psikolojik hâllerini her zaman göz önünde bulundurmalıdır. Hastalar, söylenen tavsiyelere hazır durumda değilse sözü uzatmamalıdır. Ayrıca ziyaret ederken ayırım yapmamalı, mümkün olduğunca her kesimden insan ziyaret edilmelidir. Bu ziyaretlerde dinî konuların konuşulması zorunlu değildir. Güler bir yüz ve geçmiş olsun dilekleri bazen yeterlidir.

Kişilerin hatalarını yüzlerine vurmamak, onları aşağılamak, İslam'ın genel ilke ve metodolojisine aykırıdır. Bu sebeple güzel bir dille, yumuşak bir üslupla, hastalara kendi hatalarını kendileri fark edecek şekilde bir yaklaşımla, onları huzur içinde yaşayabilecekleri bir noktaya getirmek, manevi desteğin önemli bir ilkesidir.

C. HZ. PEYGAMBER'İN HASTALARI YÖNLENDİRMESİ

1. Bela ve Musibetlere Karşı Bakış Açısını Değiştirmesi

Kendisi de bir zamanlar intiharın eşiğine gelmiş olan, "Halvette 40 Gün" adlı eserin yazarı Alman psikolog Michaela Özelsel, intihar gibi, bunalıma girmiş durumda olan hastalar için batının terapi metotlarının bir işe yaramadığını söylemiştir. Hastalarına bela ve musibetlerin, kişilerin çekmiş olduğu acı ve kederlerin mutlaka bir anlamının olduğu metoduyla yaklaştığını söylemektedir. Bir manaya yüklenen acının çok az hissedildiğini

⁵⁸ Aynî, Bedruddîn, Umdetü'l-Karî, , Ehlü'l-Hadis, yy., 2006, XXIV, 189.

⁵⁹ Mevlânâ, Mesnevi, III, 345.

⁶⁰ Buharî, Cenâiz, 7 (I, 422); 31 (I, 430); 41 (I, 437) Ahkâm, 11 (VI, 2615); Müslim, Cenâiz, 8 (III, 40); Ebû Davud, Cenâiz, 27 (III, 161); Ahmed, III, 143; Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, Müsned, VI, 222.

ancak çekilen dert ve acılar manasız olursa insanı bunalıma hatta intihara dahi sürükleyebileceğini söylemiştir.⁶¹

Hz. Peygamber, hastalık ve musibetlere bakış açısını her fırsatta değiştirmeye çalışmıştır. Abdullah b. Mesud, bir gün Resulullah (s.) ile otururken birden tebessüm etmeye başladığını nakletmiştir. Hz. Peygamber'e, niçin tebessüm ettiğini sorduklarında şöyle demiştir: "Hastalandığı zaman şikâyet eden müminin hâline şaşarım. Eğer hastalıktaki mükâfatı bilseydi Allah'a kavuşuncaya kadar hasta olmayı isterdi."⁶² Bu rivayet, tedavi aramaya engel olmadığı gibi hastalığı istemeye de teşvik değildir. Ancak hastalığa bir şekilde yakalanmış kişinin sabırsızlık ve tahammülsüzlüğe kapılmayıp, kalbini ferah tutup içinde bulunduğu zenginliğin kıymetini bilmeye teşviktir.

Başka bir rivayette Hz. Peygamber, hastalıklara bakış açısının önemiyle ilgili olarak müminler ile münafıkların farkını zikretmiş ve inanan insanların hastalıklara bakışının farklı olması gerektiğini açık olarak anlatmıştır.⁶³ Hadislere göre inanan bir kimse hastalıkları bir fırsat olarak görür. Kalplerinde hastalık olanlar ise, niçin hastalandıklarını ve niçin iyileştiklerini bilmezler. Çünkü "Mümin'e bir hastalık isabet ettiği zaman Allah onu affeder geçmiş günahlarını bağışlar ve bu hastalığı onun geleceği için öğüt olur. Münafık ise hastalandığı zaman ve sonra iyileştiği zaman hayvan gibi (كالبعير) niçin tutulduğunu ve niçin salıverildiğini idrak edemez."⁶⁴

"Mümin hastalandığı zaman akıl eder ve günahlarını düşünür. Onlar için pişman olur, böylelikle günahları keffaret olur. Gelecek günlerde ise bu hâli onun için vaaz olur. Münafık ise akıl etmez hayvan gibidir. Sahibi onu bağlar niçin bağlandığını bilmez. Salıverir, niçin salıverildiğini bilmez. Ölümü düşünmez ve hastalığı, onu gafletinden uyandırmaz. Çünkü onun kalbi dünya muhabbeti ve şehvetiyle doludur. 'Onlar hayvanlar gibidir'⁶⁵ ayeti bu

⁶¹ <http://www.saglikplatformu.com/haberler/Ayrinti.asp?HaberNo=2643<15.04.2015>>

⁶² Tayalîsî, Müsned, s. 46; Bezzâr, Müsned, I, 287, müellif, bu rivayetin tek versiyonu vardır demiştir; Taberanî, el-Mu'cemü'l-Evsat, III, 14, müellif, Muhammed b. Ebî Humejd'in teferrüt ettiğini söylemiştir; Heysemî, Muhammed b. Ebî Humejd'in cidden zayıf olduğunu söylemiştir, Zevâid, III, 33; Beyhakî, Şuabü'l-İman, XII, 327; Suyutî, mezkûr rivayet için 'hasen' rumuzunu koymuştur, el-Camiu's-Sağîr, II, 89; Münavî, Suyutî'nin 'hasen' rumuzunu koyduğunu ancak senedin 'hasen' olmadığını söylemiştir, Feyzu'l-Kadir, IV, 402.

⁶³ Bkz. Buhari, Merdâ, 1(V, 2137).

⁶⁴ Buharî, el-Edebü'l-Müfred, s. 173; Ebû Davud, Cenâiz, 1 (III, 149); İbn Ebî Şeybe, Musannef, III, 231; Beyhakî, Şuabü'l-İman, V, 421.

⁶⁵ A'raf, 7/179.

kimseleri de kapsamaktadır.”⁶⁶ İbn Battal, inanan insana bir bela geldiği zaman, itidal hâlini koruduğunu ve onun için büyük bir tecrübe olduğunu söylemiştir. Bu kimse, hastalığı Allah'ın bir hükmü olarak görür ve bir geçiş olduğunu bilir. Ahiret için mükâfatını ümit eder. Kâfirin ise ahiret işlerinin zor olması için dünya işlerini kolaylaştırır. Dünyada ona (fiziki olarak) âfiyet verir. Ancak ölüm vakti gelince o, çam ağacının devrilişi gibi kökünden yıkılır ve bir daha doğrulamaz. Ayrıca elem ve acı içinde onun canı çıkar.⁶⁷

Hastalıklara bakış açısı, kişinin ruhsal dengesini değiştirebilmektedir. Bu sebeple Hz. Peygamber, hasta olan kişilerin hastalıkları kötü ve şer olarak değerlendirmemesini tavsiye etmiştir. Bunlarda mutlaka hayır ve hikmetler olacağına işaret etmiştir. Sahabilerin hastalıklara bakış açısı, rivayetlerdeki tavsiyelerle paralellik göstermektedir. Ebu'd-Derda adlı sahabinin, günahları temizlemesi sebebiyle, hastalığı, kızıl develer gibi (ganimet olarak) görmesi bunu göstermektedir.⁶⁸ Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: “Bana isabet eden hastalıklar içinde, Humma'dan daha sevgili bir hastalık yoktur; Çünkü o, benim her azama girer. Aziz ve yüce olan Allah da her uzva, mükâfattan hissesini verir.”⁶⁹ İbnü'l-Kayyim, sahabilerin asıl bela olarak yoldan çıkararak, sapıklığa düşüren her şeyi gördüklerini söylemiştir.⁷⁰

Manevi destek uygulamasında, insanların musibetlere bakış açıları, mezkûr rivayetler ışığında değiştirildiği zaman, hastaya manevi bir destek verilmiş olacaktır. Maturîdî (ö. 333/944), şer ve kötülük gibi kavramların hikmet kavramıyla çözülebileceğini işaret ederek, her şeyde mutlaka akıllara hayranlık veren bir hikmet bulunduğunu söylemiştir.⁷¹

Mezkûr rivayetlere göre hastalar, hastalıklarını şer ve kötülük olarak değerlendirmemelidir. Çünkü bu rivayetlere göre, iyi ve güzel görünen şeylerin sonu kötü olabileceği gibi, kötü ve şer olarak gözüken şeylerin sonu da hayır olabilir. Bilakis hastalar, başlarına gelen bu olayların, onlar için büyük hayırlar getireceğini düşünmelidirler.

Böylelikle hastaların gönüllerinde bir ferahlık oluşacak ve zihinlerinde çok büyüttükleri sıkıntılar küçülecektir. Öte taraftan kişiler, hastalık yahut

⁶⁶ Münavî, II, 488,489.

⁶⁷ İbn Battal, Şerhu Sahihi Buharî, IX, 373.

⁶⁸ Abdurrezzak, Musannef, XI, 198; Beyhakî, Şuabü'l-İman, VII, 176.

⁶⁹ Buharî, el-Edebü'l-Müfred, s. 177; Beyhakî, Şuabü'l-İman, VII, 168.

⁷⁰ İbnü'l-Kayyim, Şemsuddin Muhammed b. Ebu Bekir b. Eyyub, İğasetü'l-Lehân min Mesâidi's-Şeytan, (thk. Muhammed, Hamid), Daru'l-Marife, Beyrut, 1975, II, 160.

⁷¹ Maturîdî, Ebu Mansur, Kitabu't-Tevhid, çev. Bekir Topaloğlu, İSAM Yay., Ankara, 2002, s. 137-139.

başka sıkıntılar içinde ise, yaşamış oldukları durumun cehennem azabına göre cennet mesabesinde olduğunu bilecek ve onunla teselli olacaktır. Herhangi bir musibete uğramış olan kimsenin, yaşamış olduğu sıkıntının cehenneme nispetle çok küçük olduğunu bilmesi ve bu vesileyle şükretmesi, içinde bulunduğu duruma sabretmesini kolaylaştıracaktır.

2. Hz. Peygamber'in Hastalara Daha Büyük Belaları Hatırlatması

Kur'an'da kısaca yoluyla anlatılan peygamberlerin yaşamış olduğu büyük zorlukların ve sıkıntılarının zikredilme nedenlerinden biri, aynı durumda olanların içinde buldukları duruma şükretmeleri ve onlar nasıl sabrettiyse onların da aynı şekilde sabretmeleridir.⁷² Hz. Eyyub'un hastalığı,⁷³ Hz. Yakub'un oğlunu kaybetmesine üzülmelerinden dolayı gözüne ak düşmesi,⁷⁴ Hz. Yunus'un balığın karnına girmesi⁷⁵ gibi anlatılan peygamber kıssaları bunlara örnektir. Hz. Peygamber de bazı zamanlarda bu metodu kullanmış ve sahabilerine daha büyük belaları hatırlatmış ve onların başlarına gelen belaları düşünüp teselli olmalarını sağlamıştır.

Habbâb b. Eret başından geçen bir olayı şu şekilde nakletmiştir: "Biz, Kâbe'nin yanında gölgelenen Nebi'nin (s) yanına geldik. Müşriklerden devamlı şiddet görüyorduk. Dedim ki; 'Ya Resulallah! Bizim için Allah'a dua etmez misiniz?' Yüzü kızarmış olduğu hâlde oturdu ve şöyle dedi: 'Şüphesiz sizden önceki inananlar çok büyük işkencelere maruz kaldılar. Fakat bu durum onları dininden uzaklaştıramadı. Onların kemikleri, etlerinden demir taraklarla ayrılırdı. Lakin siz acele ediyorsunuz. Allah bu işte size çok lütuflarda bulunacak. Sizler San'a'dan Hadramut'a Allah'tan başka hiç bir şeyden korkmadan gideceksiniz.'⁷⁶

Kur'an-ı Kerim'de önceki inananların durumunu zikrederek sabredilmesini tavsiye eder. "Daha öncekilerin başlarına gelenlerin sizin başınıza gelmeden (imtihan edilmeden) cennete gireceğinizi mi zannediyorsunuz?" ayeti⁷⁷ bu durumu açıklamaktadır. Bu ayetin inananları teselli etmek için gönderildiği söylenmiştir.⁷⁸ Tennuhî'nin (ö. 384/994),

⁷² Kur'an'dan örnekler için bkz. Bakara, 2/214; Ahkaf, 46/35.

⁷³ Enbiya, 21/83, (Ayette geçen 'Durr' kelimesi (الذُّرُّ), hastalıktır. Bkz.Taberî, Camiu'l-Beyan, III, 350)

⁷⁴ Yusuf, 12/84.

⁷⁵ Enbiya, 21/87.

⁷⁶ Buharî, Menâkıb, 22 (III, 1322); İkraah, 1(VI, 2546); İbn Hibbân, Sahih, VII, 156; Ahmed, V, 190; Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, Müsned, XIII, 140; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebir, IV, 62.

⁷⁷ Bakara, 2/214.

⁷⁸ Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr, *el-Camiu' li Ahkâmi'l-Kur'an*, (thk. Ahmed Berduñ-İbrahim Etfiş), Darü'l-Kütübi'l-Mısriyye, Kahire, 1964, III, 34.

Şüreyh'ten naklettiği, "Bana bir bela isabet ettiği zaman birincisi, o beladan daha büyüğü gelmediği için, ikincisi, o bela dinime isabet etmediği için Allah'a şükür ederim." sözleri konuyla ilgili olarak önemlidir."⁷⁹

Gazali'ye göre her bela, başka bir belanın yanında hafiftir. Daha beteri olmayan hiçbir bela yoktur. İnsan daha şiddetlisine uğramadığı için memnun olmalı ve şükretmelidir. Hiçbir ceza yoktur ki, ahirete kalınca daha büyük olmasın. Dünyada çekilen cezaların birçoğu ahiret cezalarının yerine geçer ve dolayısıyla ahiretteki cezaların ortadan kalkmasına sebep olur. Kişi manevi makamların çoğuna ancak belalara sabırla ulaşabilir.⁸⁰ İbnü'l-Kayyim, musibetin ateşini, başka musibete uğrayanların durumuna bakarak soğutulacağını söylemiştir.⁸¹ Zeyd b. Erkam'ın gözü rahatsızlandığında Hz. Peygamber onu ziyarete gitmişti. Ziyaret esnasında ona, "Ya Zeyd! Gözün tamamen kaybolursa ne yaparsın?" buyurdu. Zeyd, "Sabrederim ve mükâfatını Allah'tan beklerim!" dedi. O zaman Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Eğer gözün kaybolur, sonra sabreder ve sevabını Allah'tan beklersen, sevabın cennet olur."⁸²

Kişi, daha büyük belaları düşündüğü zaman kendi hâline rıza göstermesi daha kolaydır. Bu bağlamda manevi destek alan kişiye daha büyük belalara uğramış peygamber kıssaları anlatılabilir. Ayrıca kendisinden daha büyük hastalıklara düşen kişiler ziyaret ettirilerek hastanın kendi hâline şükretmesi sağlanabilir. Böylelikle hasta, musîbetlerin sadece kendisine değil bütün insanlara geldiğine şahit olacaktır. Neticede kendi problemlerine odaklanmaktan uzaklaşacak ve devamlı şikayet hâlinde kurtulmuş olacaktır. Bu durum ona yeni bir bakış açısı kazandıracak ve zorluklara bitişik olan kolaylıkları görmesine vesile olabilecektir.

3. Hastaları Bilgiye Yönlendirmesi

Hastaların ruhsal olarak rahatlamalarını sağlayacak manevi desteklerden biri de "yakîn" (اليقين) yani kat'î bilgidir. Hz. Peygamber, bir

⁷⁹ Tenuhî, Kadı Ebî Ali el-Muhsin b. Ebi'l-Kasım, *el-Ferec Ba'de's-Şidde*, Mektebeti Hancı, Kahire, 1994, s. 38; Bu rivayet, Beyhakî'de Şa'bî kanalıyla Şüreyh'ten nakledilmiştir, Beyhakî, Şuabu'l-İman, XII, 347.

⁸⁰ Gazali, Muhammed, *Kimyayı Saadet*, çev. A. Faruk Meyan, Bedir Yay., İstanbul, 2011, s. 637.

⁸¹ İbnü'l-Kayyim, Zâdu'l-Meâd, IV, 402.

⁸² Buharî, el-Edebü'l-Müfred, s. 188; Ahmed, III, 160, eserin muhakkiki Şuayb el-Arnâvud, 'hasen liğayrihi' demiştir; Bezzâr, Müsned, II, 135; Taberanî, el-Mu'cemü'l-Kebir, V, 190; el-Mu'cemu'l-Evsat, VI, 109; Beyhakî, Şuabu'l-İman, XI, 416.

duasında, dünya musîbetlerini kendisine küçük ve kolay gösterecek “yakîn”i Allah’tan istemiştir.⁸³

“Yakîn” kelimesi, kesin ilim ve şüphelerin giderilmesi, işleri şüphe kalmayacak kadar araştırmak (تحقیق) manalarına gelmektedir. İlimle cehalet, yakîn ile şüpheler giderilir.⁸⁴ Mübarekfûrî, kişi yakîn sahibi olunca dünya musîbetlerinin ahiret sevabı olduğunu bilir, kendisine isabet eden musîbetlerden dolayı öfkelenmez ve üzülmeyi dememiştir.⁸⁵ Kişinin “yakîn” sahibi olmasının hadislerde ayrı bir önemi vardır. Bir rivayette, “Sizden herhangi bir kimseye yakîn’den sonra âfiyet gibi bir hayır verilmemiştir.” buyrulmuştur.⁸⁶ Gazalî, bu hadisin sahih isnadlarla geldiğini söyledikten sonra sabır çeşitleri arasındaki en yüksek mertebeye ulaşmak için Hz. Peygamber’in bu duayı yaptığını söylemiştir.⁸⁷ Münavî, bu hadisi şerifin, kul için din ve dünya salahını cem ettiği söylemiştir. Afiyet, kişiden kalp ve beden hastalıklarını, “yakîn”, ahiret cezalarını def eder demmiştir.⁸⁸

İbn Mesud, “Kurtuluş ve rahat yakîn ve rızadadır.” demmiştir.⁸⁹ Kişi, cereyan eden olayların hakikatini yakînen bilip onlara rıza gösterdiği zaman rahat ve huzura kavuşacaktır. Değiştirilemeyecek şeyler için çırpınması, öfkelenmesi bir şey ifade etmediği gibi üzüntü, stres ve depresyonlara yol açacaktır. İnsanın içinde mevcut olan, öfke ve şehvet kuvveti mağlup edilip, bütün bunlar Allah’ın emri altına sokulduğu zaman, kalpte ilim, hikmet, yakîn gibi sıfatlar yerleşecektir.⁹⁰

⁸³ Tirmizî, Deavât, 80 (V, 528), müellif, ‘hasen garip’ demmiştir; Neseî, Amelü’l-Yevm, 114 (VI, 106); Bezzâr, Müsned, II, 254, müellif, rivayetin bu lafızla sadece tek vecihten geldiğini söylemiştir; Taberanî, el-Mu’cemu’s-Sağir, II, 109, müellif, Nafi’dan sadece, Halid b. Ebi Imran ve Bekir b. Abdullah el-Eşec’in rivayet ettiğini söylemiştir; Hâkim, Müstedrek, I, 709, müellif, rivayetin sahih, Buhari’nin şartlarına uygun olduğunu ama onun bu hadisi tahrir etmediğini söylemiştir; Suyutî, ‘hasen’ rumuzunu koymuştur, el-Camiu’s-Sağir, I, 119; Elbânî ‘hasen’ demmiştir, *Sahih ve’d-Daif el-Camiu’s-Sağir*, VI, 95, Nuru’l-İslamî, İskenderiyye, tsz.

⁸⁴ İbn Manzur, Lisanü’l-Arab, ‘ygn’ md., XIII, 457.

⁸⁵ Mübarekfûrî, Tuhfetü’l-Ahvezî, IX, 334.

⁸⁶ Buhari, el-Edebü’l-Müfred, s. 252; Tirmizî, Deavât, 106, müellif, ‘garib’ demmiştir; Neseî, Amelü’l-Yevm, 206 (VI, 222); İbn Mâce, Dua, 5 (II, 1265); İbn Hibbân, Sahih, III, 232, eserinmuhakkikiŞuaybel-Arnayud, isnadı ‘kavi’ demmiştir; Ahmed, I, 3; EbûYa’lâel-Mevsilî, Müsned, I, 112, eserinmuhakkiki, Hüsyin Selim Esed, isnadı ‘sahih’ demmiştir; Tayalisî, Müsned, s. 3; Taberanî, el-Mu’cemu’l-Evsat, VII, 11; el-Mu’cemu’s-Sağir, I, 113; Hâkim, Müstedrek, I, 711, müellif, ‘sahih’ demmiştir.

⁸⁷ Gazalî, İhya, IV, 72.

⁸⁸ Münavî, Feyzu’l-Kadir, IV, 142.

⁸⁹ Tennuhî, el-FerecBa’de’ş-Şidde, I, 40.

⁹⁰ Gazalî, Ebu Muhammed, İhya-u Ulûmiddîn, III, 11-12, Daru’l-Marife, Beyrut, tsz.

Yakîn kelimesiyle ilişkisi olan bir kelime cehalettir. Kur'an'a göre cehaletten kurtulmak, sadece bilgisizlikten kurtulmak değil, bütün ahlaki zaafılardan da kurtulmaktır. "Cahil" kelimesinin semantik tahlilini yapan İzutsu (ö. 1993), onu en ufak bir kızgınlık anında iradesini kaybedip parlayan, kontrolsüz bir ihtirasla, sonucu düşünmeden körü körüne atılan, ateşli, sabırsız kişinin sorumsuz davranışı olarak tarif etmiş ve Kur'an'ın en önemli anahtar kavramlarından biri olarak görmüştür.⁹¹

Hz. Peygamber, dünya musibetlerini küçük gösterecek bilgiyi Allah'tan istemiştir. Manevi destek uygulamasında mezkûr dua önemlidir. Çünkü hasta olan kişinin ilmi arttıkça olayları ve hadiseleri daha olgun karşılayacaktır. Bu ilim sadece zahirî bilgiler değil, insanın kendi fitratıyla özellikle manevi kuvveleriyle ilgili de bilgilerdir. Kişi, öfkeyi bir fazilet, şehveti bir erdem, kibirlenmeyi hayat felsefesi hâline getirmişse hastalık döneminde büyük sıkıntılar yaşayacaktır. Bu kimselerin bu kavramlarla tanışması, gerçek erdem cehaletin kaynaklık ettiği ahlaki zaafı durdurması olduğunu bilmesi gerekir.

4. Hastaları Tedbir Almaya ve Sebeplere Sarılmaya Teşvik Etmesi

Tedbir almak insanı psikolojik açıdan rahatlatır. Sonradan "keşke" dememek için önceden hazır olmak, hazırlıksız yakalanmanın olumsuz neticelerinden korunmak gerekir. İbn Miskeveyh, insanı mutluluğa götürecektört asil fazilet olarak saydığı ilim, iffet ve adaletle birlikte tedbir almayı da saymıştır.⁹² Ona göre tedbir almak, insanı mutluluğa götürür. Hz. Peygamber vahye mazhar olmasına rağmen beşer üstü bir varlık gibi davranmamış, sebeplere müracaat etmiş, tedbir almıştır.⁹³

Birçok belanın kaynağı, insanın tedbirsiz davranması, zamanında yapılması gerekenleri yapmamasıdır. Bu sebeple Hıfzıssıhha konusu Hz. Peygamber'in tıp ilmi ile alakalı olarak söylediği sözlerinin önemli bir kısmını oluşturur. Çünkü asıl olan sağlıklı olmak, sağlığı korumaktır. Hasta ve hastalıklarla ilgili olumlu tavsiyeler ve müjde içeren rivayetler, hastaya moral vermek ve onları rahatlatmak içindir. Yoksa hasta olmaya teşvik değildir. Sıhhati korumak sadece maddi olarak düşünülmemelidir. Manevi

⁹¹ İzutsu, Toshihiko, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, s. 193-194, 203, çev. Süleyman Ateş, AÜİFY., Ankara, 1975.; Hilm ve Cehl kavramıyla ilgili geniş bilgi için bkz. Başar, Serpil, *Kur'an'da Hilm Kavramı*, *Diyanet İlmî Dergi*, DİB.Yay., C. 49, S.2, Ankara, 2013, s. 83-105.

⁹² Sunar, Cevdet, *İbn Miskeveyh ve İslam'da ve Yunanda Ahlak Görüşleri*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1980, s. 31.

⁹³ Polat, Hz. Peygamber'in İttifak, Teminat ve Antlaşmalarındaki Diplomatik Taktikler, s. 107, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S., 5, Kayseri, 1988, s. 105-127.

hastalıklara, streslere, bela ve musibetlere duçar olmamak için bütün tedbirler alınmalıdır.

“Ey Allah’ın kulları tedavi olunuz. Allah’ın indirdiği hiçbir dert yoktur ki, onun şifasını da indirmemiş olsun.”⁹⁴ hadisini, Münavî, sebeplere sarılmanın gerekliliği ve tıp ilminin cevazı olarak değerlendirmiştir.⁹⁵ Konuyla ilgili olarak İbn Abbas’ın (ra.) Hz. Peygamber’den rivayet ettiği bir haber şu şekildedir; “Kim elinde (et ve yemekten kalma) yağ olduğu hâlde onu yıkamadan yatıp uyursa ve bunun neticesinde ona bir zarar dokunursa, o kimse kendinden başkasını kınamasın.”⁹⁶

Ebû Zeyd el-Belhî (ö. 322/934), beden ve ruh sağlığına dair yazmış olduğu “*Mesâlihu’l-Ebdân ve’l-Enfûs*” adlı eserinde, insanın bedeni için sağlık ve hastalığın söz konusu olduğu gibi onun ruhu için de söz konusu olduğunu söylemiştir. Beden nasıl hastalıklardan korunmak için tedbirler alıyorsa aynı şekilde ruh da kişiyi öfke, korku, keder vb. şeylere düşürecek harici etkenlerden ve bu kuvveleri tahrik eden dâhilî düşüncelerden uzak durmak gerektiğini söylemiştir.⁹⁷

Buharî, şiddetli belalardan Allah’a sığınmak başlığı ile ilgili bölüm açarak, Hz. Peygamber’in belalardan Allah’a sığınma duası yaptığını söylemiştir.⁹⁸ Hadiste geçen, “cehdi bela” (جهد البلاء) kelimesi, sıkıntılı durumları (hastalık ve belanın meşakkati, zorluğu, ondan insana yansıyan stres) ifade etmektedir.⁹⁹ Nevevî, aynı manayı verdikten sonra bu duanın faydalı ve şifa veren, kötülük ve eksikliklerden sığınılan şeylerin hepsini içerdiğini söylemiştir.¹⁰⁰

Enes’ten (ra.) nakledilen bir hadiste, Hz. Peygamber şöyle dua ederdi; “Allah’ım! Delilikten, cüzzamdan, alaca hastalığından ve her türlü kötü

⁹⁴ Hâkim, Müstedrek, I, 197, müellif rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir. Elbanî, ‘isnadı ceyyid, ricali sika’ demiştir, es-Sahih, VI, 876.

⁹⁵ Münavî, Feyzu’l-Kadir, II, 324.

⁹⁶ Buharî, el-Edebü’l-Müfred, s. 419; Taberanî, el-Mu’cemü’l-Kebir, III, 314, müellif, bu rivayeti Muhammed b. Amr’dan sadece Leys b. Ebi Süleym’in rivayet ettiğini söylemiştir; Suyutî, ‘hasen’ rumuzunu koymuştur, el-Camiu’s-Sağîr, II, 320.

⁹⁷ Belhî, Ebû Zeyd, *Mesâlihu’l-Ebdân ve’l-Enfûs, Beden ve Ruh Sağlığı*, çev. Nail Okuyucu-Zahit Tiryaki, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., İstanbul, 2012, s. 426-428.

⁹⁸ Buharî, Deavât, 27 (V, 2336); Kader, 12 (VI, 2440); Müslim, Zikir, 16 (VIII, 76); İbnHibbân, Sahih, III, 294; EbûYa’lâ el-Mevsilî, Müsned, XII, 14; İbn Ebî Şeybe, Musannef, XIII, 227.

⁹⁹ İbnü’l-Esîr, Ebu’s-Saadat el-Mübarek b. Muhammed el-Cezerî, *Nihaye fi Ğaribi’l-Hadis ve’l-Eser*, ‘chd’ md., (thk. Mahmud Muhammed et-Tanahî-Tahir Ahmed ez-Zavî), Mektebetü’l-İslamiyye, Beyrut, 1979, I, 848.

¹⁰⁰ Nevevî, Minhâc, XVII, 31.

hastalıklardan sana sığınırım.”¹⁰¹ Aynî, bu hastalıklardan sığınmak için Allah’a dua edilmesini, bu hastalıkların, diğer hastalıklar gibi olmamasından, insanın yaratılışını fesada uğratması, kalıcı izler bırakması ve akılda tesirlerinin devam etmesinden kaynaklandığını söylemiştir.¹⁰² Burada hastalıklardan korunmak için yapılan dualar sadece sözlü olarak düşünülmemeli fiili olarak da yapılmalıdır. Bu hastalıklara yakalanmamak için akıl sağlığını ve beden sağlığını fesada uğratacak eylemlerden kaçınılmalıdır. Bu sebeple hastalara, ruh sağlıklarının korunmaları tavsiye edilmeli, şifa buluncaya kadar ruhî dengelerinin bozulmaması için tedbirler alınmalıdır.

Hz. Peygamber’in, kuvvetli müminin zayıf müminden üstün olduğunu söyledikten sonra, “Sana fayda verecek şeyler için gayret göster, acizlik gösterip de daha sonra şöyle şöyle yapsaydım diye hayıflanma! Zira bu hareket şeytanın işlerine kapı açar.”¹⁰³ buyurmuştur. Bu, kişinin her türlü tedbiri almada gevşeklik göstermesini nehyetmektedir. Buradaki “keşke” sözünün nehyedilmesi mutlak olarak buna inanılarak söylenmesidir. Yani “Şöyle yapsaydım bu olay kesinlikle gerçekleşmezdi!” demek, Allah’ın gücü ve kudretini hesaba katmamak demektir. Ayrıca şeytanın vesvesesine fırsat verip kadere itiraz etme de söz konusu olabilir.¹⁰⁴

Hz. Peygamber, bir yerde veba çıktığını duyanların oraya gitmemelerini söylemiştir.¹⁰⁵ Hattabî, bu rivayetin tedbir almanın gerekliliğinin ispatı olduğunu, kişinin kendini telef etmekten nehyettiğini söylemiştir.¹⁰⁶ Başka bir rivayette, “Cüzzamlıdan aslandan kaçır gibi kaç!”

¹⁰¹ Ebû Davud, Vitr, 32 (I, 569); Nesâî, İstiâze, 37 (IV, 457); Ahmed, III, 192; Abdurrezzak, Musannef, X, 439; İbn Habban, Sahih, III, 295, eserin muhakkiki Şuayb el-Arnâvud, ‘isnadı sahih, Müslim’in şartlarına uygundur’ demiştir; Hâkim, Müstedrek, müellif, ‘sahih’ olduğunu, Buhârî ve Müslim’in şartlarına uyduğunu fakat onların tahric etmediğini söylemiştir; Ebû Ya’lâ el-Mevsilî, Müsned, V, 277, eserin muhakkiki Hüseyin Selim, ‘isnadı sahih’ demiştir; Bezzâr, Müsned, II, 341; Taberânî, el-Mu’cemu’s-Sağır, I, 198; Elbanî, ‘sahih’ demiştir, Sahih ve’l-Daifü’l-Camiu’s-Sağır, VI, 112.

¹⁰² Aynî, Şerhu Sahih Ebi Davud, V, 463.

¹⁰³ Müslim, Kader, 34 (VIII, 56); İbn Mâce, İftitâh, 10 (I, 31); İbn Hibban, Sahih, XIII, 29; Ebû Ya’lâ el-Mevsilî, Müsned, XI, 124.

¹⁰⁴ Nevevî, Minhâc, XVI, 216.

¹⁰⁵ Buhârî, Enbiya, 52 (III, 1281); Tıb, 29 (V, 2163); Müslim, Selam, 32 (VII, 26); İbn Hibbân, Sahih, VII, 216; Ebû Davud, Cenâiz, 10 (III, 153); Tirmizi, Cenâiz, 67 (III, 378); Ahmed, I, 194; Ebû Ya’lâ el-Mevsilî, Müsned, II, 149; Bezar, Müsned, I, 181; Abdurrezzak, Musannef, XI, 147.

¹⁰⁶ Beğavî, Ebu Muhammed Hüseyin b. Mes’ûd b. Muhammed el-Ferrâ, Şerhu’s-Sünne, (thk. Şuayb el-Arnâvud – Züheyr eş-Şâviş), Mektebetü’l-İslâmî, Beyrut, 1983, V, 254.

buyrulmuştur.¹⁰⁷Sakîf kabilesinden gelen heyet arasında cüzzamlı hasta bir kimse vardı. Resûlullah (s) ona haber göndererek, “Yerine dön seninle biat ettim!” buyurmuştur.¹⁰⁸

“Sizden biriniz bir iş yaptığı zaman onu en güzel şekilde yapsın. Çünkü böyle yapması, kendine isabet eden şeyler için onu teselli eder” sözü “mürsel” olarak nakledilmiştir.¹⁰⁹ Manevi destek bağlamında tedbir almak hem ruhsal dengenin korunması hem beden sıhhatinin korunması olarak görülmelidir. Hastalara bu konuda yapılacak tavsiyeler hastalığa yakalanmamak için her türlü tedbirlerin alınması yönünde olmalıdır. Ruhsal sağlığın korunması için tedbir alınması ise, bütün insanlarda var olan manevi kuvvelerin dengeli bir hâlde tutulmasıyla gerçekleşecektir. Bozulmuş olan ruhsal hâlleri dengeli bir duruma getirmek manevi desteğin amacıdır.

Tedbir almanın, insanı psikolojik olarak rahatlattığı ile ilgili nakledilen rivayetler manevi destek açısından dikkat çekicidir. Hastanın her türlü tedbiri alması, daha sonradan “şöyle yapsaydım böyle olmazdı” gibi pişmanlık ifade eden suçlamalardan kurtulmasını sağlayacaktır. Böylelikle kişilerin gönlü rahatlayacak ve “Ben elimden geleni yaptım. Ötesi Cenabı-Hakk’a aittir.” diyerek manevi bir destek bulacaktır.

Sonuç

Hastanelerde hastalara yönelik manevi destek ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Ancak hastalara yaklaşımın nasıl olacağıyla ilgili tereddütler devam etmektedir. Bu bağlamda Hz. Peygamber’in hastalara manevi destek bağlamında nasıl bir yaklaşım sergilediği önem arz etmektedir. Bu makalede onun hasta ziyaretleri esas alınarak hastalara nasıl bir yaklaşım sergilediği üç ana başlık altında sistematize edilmiştir. Hz. Peygamber’in hastalara yönelik dini tavsiyeleri başka bir makale altında işlenecektir.

Hz. Peygamber’in hastalara yaklaşımında günümüz psikoloji ve tıp bilimine aykırı hiçbir şey olmadığı gibi, bunlara ışık tutacak ilke ve esaslar pek çoktur. Günümüz hastalarına yönelik manevi destek çalışmalarında Hz. Peygamber’in bu metotları hem psikologlar hem manevi destek uzmanları için ayrı bir önemi haizdir

¹⁰⁷ Buharî, Tıb, 19 (V, 2158); Ahmed, II, 443; İbn Ebî Şeybe, Musannef, VIII, 132; Abdurrezzak, Musannef, X, 405.

¹⁰⁸ Müslim, Selam, 36 (VII, 37); İbn Mâce, Tıb, 44 (II, 1172); Neseî, Beyat, 23 (IV, 375); Ahmed, IV, 390; İbn Ebî Şeybe, Musannef, VIII, 131; Beyhakî, Şuabu’l-İman, II, 122.

¹⁰⁹ Suyutî, el-Camiu’s-Sağîr, I, 59, müeelif, ‘zayıf’ rumuzunu koymuştur; Elbanî, cidden zayıf demıştır, ed-Daife, VI, 148.

Bu çalışmada Hz. Peygamber'in hastalara yaklaşımında insan fitratına uygun bulunduğu ve onların psikolojik hâllerini dikkate aldığı müşahede edilmiştir. Nebi (s), hasta ziyaretlerinde hiçbir ayırım yapmadan herkesi ziyaret etmiş, onlara büyük moral vermiş ve dualar etmiştir. Hastalığın en başından şifa bulana kadar hastalarla ilgilenen Hz. Peygamber özellikle onların ölüm korkularını teskin etmiş, hastalıkların geçici, maddi ve manevi temizleyici olduğunu vurgulamıştır.

Hz. Peygamber'in hasta olan sahabisi için mescidin yanında çadır yaptırması tedavi merkezinin yeri bakımından önem arz etmektedir. Bu uygulama onun katında hastalara sağlanacak tıbbî tedavinin yanında manevi desteğin de ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Dini, mukaddes mekân seçimi hastayı rahatlatmaya yönelik bir seçim olabilir. Bu bağlamda hastanelere yakın yerde cami yapılıp insanların ruhsal bakımdan kendi kendini teselli etmesine yardımcı olunabilir. Bazen ilaç kadar sesler de insanı tedavi edici tesire sahiptir. Camide veya ona yakın yerlerde sağlık ocağının açılmış olması hastaların camideki bilgi aktarımı olan vaaz ve hutbeleri dinlemesi; bilgi yoluyla hastanın meşgul edilmesi de gözetilmiş olabilir.

Hz. Peygamber ayrıca hastalıklara bakış açısını değiştirmiş, şer olarak görülen şeylerin büyük hayırlara kapılar açacağını müjdelemiştir. Olumsuzlukları değil nimetleri düşünerek şükür içinde olunmasını tavsiye etmiştir. Böylelikle şikâyetler, şükre dönüşecek hastalık problemi zihinde küçülecek hastalar ruhsal depresyondan çıkmış olacaktırlar. Hastaları bilgiye yönlendirmesi, hastaların zihin dünyalarını başka şeylerle meşgul ederek rahatlamalarına vesile olabileceği gibi kişilerin cehaletten kurtularak hastalıklara bakış açısını da değiştirecektir. Hastalıklarını fırsat olarak değerlendirebilen hastalar bilgi gücüyle manevi bir destek bulmuş olacak daha büyük belaları düşünerek teselli olacaktırlar.

Hz. Peygamber hastalara yaklaşımında sadece tıbbî tedavi değil manevi destek de vermiş onların moral ve motivasyonlarını en yüksek seviyede tutmaya çalışmıştır. Çünkü maddi ilaç ve manevi destek dengesi ne kadar ahenkli olursa iyileşme ve şifa o derece çabuk olacaktır.

Bu sebeple günümüz tıp uygulamalarında maddi tedavi yanında manevi destek de olması durumunda, hastalar hem bedenî olarak hem de ruhî olarak şifaya kavuşma imkânı bulabileceklerdir. Ayrıca bu uygulamayla hem hasta hem hasta yakınları teselli olabilecek ve bu konuda yapılan istismarların önüne geçilebilecektir.

KAYNAKÇA

- ABDÜRREZZÂK b. Hemmâm, Ebu Bekir es-San'anî (ö. 211/827), Musannef, (thk. Habîburrahman el-A'zamî), Mektebetü'l-İslamî, Beyrut, 1983.
- AHMED b. HANBEL (ö. 241/855), *Müsned*, (thk. Şuayb el-Arnâvud),
- AHMED b. HANBEL (ö. 241/855), Müessesetü Kurtuba, Kahire, ts.
- ALTAŞ, Nurullah, Hastanelerde Dînî Danışmanlık Hizmetleri, Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Deneysel Araştırma, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt, XXXIX, Sayı, 1, Ankara-1999, s. 599-659.
- AYDIN, Garip, Hadislerde Hastalara Yönelik Manevi Destekler, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2015.
- AYNÎ, Bedruddîn Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed (ö. 855/1451), *Şerhu Sünen-i Ebî Davud*, (thk. Halid b. İbrahim el-Mısrî), Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 1999.
- AYNÎ, Bedruddîn Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed (ö. 855/1451), *Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî, Ehlü'l-Hadis*, yy., 2006.
- BAŞAR, Serpil, Kur'an'da Hilm Kavramı, *Diyanet İlmi Dergi*, DİB. Yay., C. 49, S. 2, Ankara, 2013, s. 83-105.
- BELHÎ, Ebû Zeyd, *Mesâlihu'l-Ebdân ve'l-Enfûs, Beden ve Ruh Sağlığı*, (çev. Nail Okuyucu-Zahit Tiryaki), Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., İstanbul, 2012.
- BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah (ö. 256/870), *el-Camiu's-Sahih*, (thk. Mustafa Dîb el-Bağa), Daru İbn Kesir, Beyrut, 1987, I-VI.
- BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah (ö. 256/870) *el-Edebü'l-Müfred*, (thk., Muhammed Fuad Abdalbaki), Daru'l-Beşâiri'l-İslamiyye, Beyrut, 1989.
- BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. el-Hüseyn (ö. 458/1066), *es-Sünenü'l- Kübrâ*, Dairetü'l-Mearif, Haydarâbâd, 1935.
- BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. el-Hüseyn (ö. 458/1066), *Şuabü'l-İman*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 2003.

- CIMSIT, Mustafa, *İslamische Seelsorge -Eine Theologische Begriffsbestimmung, İslamische Seelsorge Zwischen Herkunft und Zukunft*, Peterlang, Frankfurt, 2013.
- DURUSOY, Ali, 'İbn Sina' md., DİA., İstanbul, 1999.
- EBU DÂVUD, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî (ö. 275/889), es-Sünen, Darü'l-Kütübü'l-Arabî, Beyrut, tsz, I-IV.
- ELBÂNÎ, Muhammed Nâsirüddin (ö. 1414/1999), *Silsiletü'l-Ehadîsi's-Sahîha ve Şey'ün Min Fevgihiha ve Faidiha*, Mektebetü'l-Mearif, Riyad, 1995.
- ELBÂNÎ, Muhammed Nâsirüddin (ö. 1414/1999), *Silsiletü'l-Ehadîsi'd-Daîfe ve'l-Mevzûa ve Eserüha Esseyiü fi'l-Ümmeh*, Mektebetü'l-Mearif, Riyad, 1992.
- ELBÂNÎ, Muhammed Nâsirüddin (ö. 1414/1999), *Sahih ve'd-Daîfü'l-Camiu's-Sağir*, Nuru'l-İslamî, İskenderiyye, ts.
- EMOTO, Masaru, *Sudaki Mucize (The Miracle of Water)*, çev. Savaş Şenel, Arıtan Yay., İstanbul, 2009.
- GAZALÎ, Muhammed, *Kimyayı Saadet*, çev. A. Faruk Meyan, Bedir Yay., İstanbul, 2011.
- GAZALÎ, Ebu Muhammed, *İhya-u Ulûmiddîn*, Daru'l-Marife, Beyrut, tsz.
- HARRINGTON, Anne, *"God and Health, What More is There to Say?"*, Harrington, Anne, Templeton Foundation Press, Philadelphia, 2014.
- HEYSEMÎ, Nureddin Ali Ebî Bekir, (ö. 807/1405), *Mecmâu'z-Zevâid ve Menbâu'l-Fevâid*, Darü'l-Kütübü'l-Arabî, Beyrut, t.y.
- HÖKELEKLİ, Hayatî, *Din Psikolojisi*, TDV. Yay., Ankara, 2008.
- İBN BATTAL, Ebu'l-Hasan Ali b. Halef b. Abdulmelik, *Şerhu Sahihi Buhari*, (thk. Yasir b. İbrahim), Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 2003.
- İBN HİBBÂN, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Bustî (ö. 354/965), *Sahih-i İbn Hibbân bi Tertibi İbn Belbân*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1993, I-XVIII.
- İBN SA'D, Ebu Abdullah Muhammed, *Tabakatü'l-Kübrâ*, Daru Sadr, Beyrut, ts.
- İBN EBÎ ŞEYBE, Ebu Bekir Abdullah b. Muhammed (ö. 235/849), *Musannef*, (thk. Muhammed Avvame), Daru's-Selefiyyeti'l-Hindiyye, yy., ts.
- İBNÜ'L-ESÎR, Ebu's-Saadat el-Mübarek b. Muhammed el-Cezerî, *Nihaye fi Ğaribi'l-Hadis ve'l-Eser*, (thk. Mahmud Muhammed et-Tanahî-Tahir Ahmed ez-Zavî), Mektebetü'l-İslamiyye, Beyrut, 1979

- İBNU'L-KAYYIM, Şemsuddin Muhammed b. Ebu Bekir b. Eyyub, *İğasetü'l Lehfân min Mesâidi's-Şeytan*, (thk. Muhammed, Hamid), Darü'l-Marife, Beyrut, 1975.
- İBN MÂCE, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kaznevî (ö. 273/887), *Sünen-i İbn Mâce*, (thk. Nasuriddin Elbânî), Mektebetü'l-Mearif, Riyad, 1996.
- İBN MANZUR, Muhammed b. Mükerrerem b. Ali el-İfrîkî (ö. 711/1311), *Lisanü'l-Arab*, Dâru Sadr, Beyrut, tsz.
- İZUTSU, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, (çev. Süleyman Ateş), AÜİFY., Ankara, 1975
- KAHYA, Hasan, Histeri (X), *Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni*, S., 4, Erzurum, 1975.
- KORKMAZ, Arif, Hastanede Dini Hayat: Teorik Çerçeve, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı, 29, Konya-2010, s. 283-311.
- KURTUBÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. EbiBekr, *el-Camiu' li Ahkâmi'l-Kur'an*, (thk. Ahmed Berdunî-İbrahim Etfiş), Darü'l-Kütübi'l-Mısriyye, Kahire, 1964.
- MALİK b. Enes (ö. 179/795) *Muvatta*, (thk. Mustafa Azamî), Müesseseti Zayid b. Sultan, Birleşik Arab Emirlikleri, 2004, I-VIII.
- MATURÎDÎ, Ebu Mansur, *Kitabu't-Tevhid*, (çev. Bekir Topaloğlu), İSAM Yay., Ankara, 2002
- MEVLÂNÂ Celaleddin Rûmî (ö. 672/1273), *Mesnevî-i Şerif*, (çev. Süleyman, Nahîfî), Timaş, Yay., İstanbul, 2007.
- MEVSİLÎ, Ahmed b. Ali Ebu Yâ'lâ (ö. 307/919), *Müsned*, (thk. Hüseyin Selim Esed), Darü'l-Me'mun li't-Türas, Dimeşk, 1984.
- MÜBAREKFÛRÎ, Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, ts.
- MÜBAREKFÛRÎ, Ebu'l-Hasan Ubeydullah b. Muhammed Abdü's-Selam Mir'atü'l-Mefatih *Camiatü Şerhu Mişkati'l-Mesâbih*, Camiatü's-Selefiyye, Hindistan, 1984.
- MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî (ö. 261/875), *el-Camiu's-Sahih*, Darü'c-Ceyl, Beyrut, tsz, I-VIII.
- MÜNAVÎ, Muhammed Abdür-rauf (1031/1622), *Feyzu'l-Kadir Şerhu'l-Camiu's-Sağir min Ehâdisi'l-Beşiri'n-Nezir*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009, I-VI.

- MOLLAOĞLU, Hasan, Hastane Hizmetleri Bağlamında Manevi Bakım ve New York Healthcare Chaplaincy Örneği, Ankara- 2013. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- NESEÎ, Ahmet b. Şuayb Ebu Abdurrahman (ö. 303/915), *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (thk. Abdulğaffar Süleyman el-Bindarî), Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1991, I-VI.
- NEVEVÎ, Muhyiddin Ebu Zekeriya (ö. 676/1277), *Minhâc Şerhu Sahîhi Müslim b. el-Haccâc*, Darü İhyâu't-Türasi'l-Arabi, Beyrut, 2010.
- NİSABÛRÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah Hâkim (ö. 405/1014), *Müstedrek Ale's-Sahihayn*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1990.
- OK, Üzeyir, İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi, I. Din Hizmetleri Sempozyumu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2007.
- POLAT, Selahattin, Hz. Peygamber'in İttifak, Teminat ve Antlaşmalarındaki Diplomatik Taktikler, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S., 5, Kayseri, 1988, s. 105-127 .
- SAYAR, Kemal, *Hüzün Hastalığı*, İz Yay., İstanbul, 1995.
- SAYAR, Kemal & Mehmet Dinç, *Psikolojiye Giriş*, DEM Yay., İstanbul, 2013.
- SEYYAR, Ali, *Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevi Bakım*, Rağbet Yay., İstanbul, 2010.
- SÖYLEV, Ömer Faruk, Türkiye'de Dini Danışma ve Rehberlik-Alanları, İmkânları ve Yöntemleri- (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği), Bursa-2014 (Basılmamış Doktora Tezi)
- SUNAR, Cevdet, *İbn Miskeveyh ve İslam'da ve Yunanda Ahlak Görüşleri*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1980.
- SUYÛTÎ, Celâleddîn Abdurrahman (ö. 911/1506), *el-Câmi'u's-Sağîr fi Ehâdisi'l-Beşiri'n-Nezir*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 2002.
- ŞİRİN, Turgay, *Dini Danışma ve Rehberlik İhsan Modeli Manevi Danışmalık*, MİM Akademi Yay., İstanbul-2014.
- TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed (ö. 360/970), *el-Mu'cemü'l-Kebir*, (thk. Hamdi Abdü'l-Mecid), Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, Musul, 1983; Mektebeti İbni Teymiye, Kahire, 1984.
- TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed (ö. 360/970), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, (thk. Tarık b. Abdillâh b. Muhammed), Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1995.

- TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed (ö. 360/970), *el-Mu'cemü's-Sağir*, thk. Muhammed Şekûr, Mektebetü'l-İslamî, Beyrut, 1985.
- TABERÎ, Ebî Cafer Muhammed b. Cerir (ö. 310/923), *Camîu'l-Beyan an Te'vili Âyi'l-Kur'an*, (thk. Ahmed Muhammed Şakir), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 2000, I-XXIV.
- TARHAN, Nevzat, *İnanç Psikolojisi*, Timaş Yay., İstanbul, 2009.
- TENNUHÎ, Kadı Ebî Ali el-Muhsin b. Ebi'l-Kasım (ö. 384/994), *el-Ferec Ba'de's-Şidde*, Mektebeti Hancı, Kahire, 1994.
- Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu, Sayı, 5, Ankara, 2009.
- TAYALİSÎ, Süleyman b. Davud, (ö. 204/819) *Müsned-i Ebî Davud Tayalisî*, Daru'l-Marife, Beyrut, ts. (thk. Muhammed Abdu'l-Muhsin et-Türkî), Darü'l-Hicr, yy., 1999.
- http://blog.milliyet.com.tr/Keskelerin_aczi_ve_kanserle_dans/Blog/?BlogNo=446721&ref=milliyet_anasayfa <30.01.2014>
- <http://www.psikiyat.com/other/freudvepsikanaliz.pdf> <15.11.2014>
- http://www.dailymotion.com/video/xn2ipe_server-vakfi-carsamba-sohbetleri-doc-dr-oznur-ozdogan_tech <29.07.2014>
- <http://www.saglikplatformu.com/haberler/Ayrinti.asp?HaberNo=2643> <15.04.2015>

bilimname XXXI, 2016/2, 275-277
Arrival Date: 31.08.2016, Publishing Date: 12.12.2016
doi: <http://dx.doi.org/10.21646/bilimname.2016.9>

THE PROPHET MUHAMMED'S APPROACH TO PATIENT IN THE CONTEXT OF SPIRITUAL SUPPORT

Garip AYDIN^a

Extended Abstract

Spiritual care towards the patients has been professionally applied in American and European hospitals for almost forty years. There is an increasing interest in this subject. Academic articles have been published until now on the issue, and they still continue being published in the literature. However, problems have been confronted in the adaptation of these applications to Muslim patients in both Western countries and Muslim countries. Some drawbacks have been determined especially in terms of qualified personnel and literature. The spiritual care given by the Prophet Muhammad are like a hidden treasure inside thousands of reports. Nevertheless, the compilation, interpretation and explanation in a current way of the Prophet's these applications are of capital importance. In this study, the Prophet's applications, which can be considered as spiritual care, are tried to be determined and within this context, some hadith that can be used as religious reference during application will be brought into the forefront for those who are in charge of spiritual care in hospitals.

I studied on this article by reviewing a part of my doctorate thesis which I completed in 2015 called "Spiritual Care for Patients in Hadith". In the mentioned thesis, I researched the inculcation and the consolation for the patients by basing on today's patient psychology and the issues that make the patients worried and make them live stress and depression. Moreover, the determination of what methods the Prophet used in the approach to the patients and of his actual and verbal attitude in the visit of patients are of the aims of this the thesis. The searching of whether the hadith can be applied in today's world as well as analyzing their variants, contexts, validity levels and

^a Dr., Presidency of Religious Affairs, g_aydin038@hotmail.com

the interpretations in their exegesis, and finding out their relations to the Islamic works of the later periods on this issue and determination of whether there is a relation of these hadith to Islamic moral philosophy are also among the aims of this study. The problem of how it can be determined whether a patient recovered spiritually, which is one of the most significant deadlocks of Psychology and Psychiatry, is tried to be answered in this thesis. By taking applications in some hospitals into consideration, the solutions which were suggested by the Prophets for the problems, against which the modern medicine is incapable, centuries ago are mentioned, and moving from the patients' psychology the consolations presented by the hadith into the spiritual worlds of the patients are investigated and the Prophet's spiritual care for the patients are systematically tried to be determined.

In this article, the spiritual care of the Prophet towards the patients will be handled, and his spiritual care about belief, pray and other issues will be handled in other studies. When the hadith in this section are viewed, it will be seen that the "psychological" spiritual care the Prophet applied to the patients has three stages. In the first stage, he resolved the psychological condition of his interlocutor by listening. In the second stage, in accordance with the patient's psychological condition, he gave the patient moral support and in the third stage, he directed the patient to a new point of view. Within this context, in the second chapter of this study, which is after the introduction chapter, the Prophet's method of listening and understanding the patients will be examined. In the third chapter, his consolation and motivating to the patients will be examined and in the fourth chapter his applications about directing the patients will be examined. In the final chapter a general evaluation will be made.

About the listening method of the Prophet, the listening and understanding the patients applications, which are widely used in today's psychotherapies, have been stressed with the report of his regular visit to Sa'd b. Muaz, who is one of his companions, and his listening to Sa'd. The reports, which are told within this topic, not only show the importance of listening the patients in Hadith, but also stress the necessity of understanding the mind and opinions of the patient before giving him spiritual care along with developing a plan and program according to it.

Under the topic, the Prophet's consolation and moral support to the patients, the reports telling his inculcation with soft words and his approach in accordance with their psychological conditions have been assessed. The Prophet gave capital importance to the speaking of soft words when together

with patients and showed that in his actual applications. He perseveringly stressed that this issue not be taken lightly by saying that these soft words are like prayers. The research of this issue from Ibn Sina to today's world under special topics increase the priority of the reports in terms of spiritual care.

Under the topic, the Prophet's directing the patients, the subject of the Prophet's changing the opinion of the patients towards the troubles and calamities has been assessed. Under the light of the reports mentioned under this topic, the patient assigns a meaning to the troubles and calamities he experienced and by this way he feels psychologically relaxed. Hereby, he finds a moral support with the good tidings that the religion he believes in gives to him. Another subtopic under this topic is the reminding of greater troubles and calamities to the patients. It is reported in Quran and Hadith by telling the parables of the people who previously experienced greater troubles that there is an example and consolation for those who experience similar troubles. Another method the Prophet applied is to direct the patients to information. As a person's being knowledgeable about not only himself, but also the universe and the actual existence would ease the understanding of the issues that are experienced, it would also make the person hold cheap the troubles he lives. For this reason, the Prophet's "asking for the ultimate truth to make himself underestimate the troubles" confronts us as a significant information in terms of moral support. Another topic is to encourage patients to take precautions and consider the reasons. Taking precautions in terms of spiritual care should be regarded as the saving of both spiritual balance and physical health. The advices to be made to patients about this issue should be in the direction of taking all the required precautions in order not to catch the illnesses.

As a result, the reports about the patients and the illnesses should not make us refer to illnesses as encouraging. When the most of the reports are taken into consideration, what really matters is to be healthy and to wish health and wellness all the time. However, illness has always been a real part of life. In order to get rid of this condition in the most appropriate way, both physical and spiritual care is needed. In this study, some of the Prophet's advices, which we regard not as medicine but as spiritual care, are evaluated.

Keywords: Spiritual support, Patient, Hospital, Healing, Hadiths.

